

ดอกไม้ประจำชาติไทย

สวัสดิ์

ศศิธร นิตชีโมโตะ

โรงเรียนภาษาและวัฒนธรรม ส.ส.ท.

ท่านผู้อ่านวารสาร TPA NEWS ทุกท่าน ฉบับนี้ขอหยุดพักเรื่องภาษาไทยเอาไว้แล้วขอพูดคุยเรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม วิถีชีวิตของเรชาวไทยกันบ้างนะคะ เหตุที่อยากเขียนเรื่อง **“ดอกไม้ประจำชาติไทย”** ก็เพราะได้รับประสบการณ์ตรงจากการเป็นครูสอนภาษาไทยให้ชาวญี่ปุ่น เนื่องจากชาวญี่ปุ่นมีแนวคิดและวัฒนธรรมที่ให้ความสำคัญกับธรรมชาติ โดยเฉพาะกับต้นไม้ ดอกไม้ เห็นได้จากศิลปะการจัดดอกไม้ “อิเคบานะ (ikebana)” ซึ่งมีความหมายว่า การจัดดอกไม้ให้ดูมีชีวิตชีวา ศิลปะประจำชาติที่สำคัญแขนงหนึ่งของชาวญี่ปุ่น หรือเทศกาลชมดอกไม้ในฤดูกลางที่ดอกซากุระเบ่งบาน ที่ชาวญี่ปุ่นเรียกกันว่า “ฮานามิ (hanami)” ซึ่งเป็นเทศกาลที่มีเพียง 1 ครั้งใน 1 ปี เริ่มขึ้นเมื่อดอกซากุระผลิบานและจะจบลงเมื่อดอกซากุระร่วงโรยจากต้นไป **คำถามยอดนิยมที่นักเรียนชาวญี่ปุ่นซึ่งมีวิถีชีวิตเกี่ยวข้องกับผูกพันกับต้นไม้ดอกไม้ถามมากก็คือ “ดอกไม้ประจำชาติไทย คือ ดอกอะไร”** และ **“ดอกไม้ประจำชาติไทยที่เรียกว่า Golden shower มีชื่อภาษาไทยว่าอะไร”** นี่เป็นคำถามที่นักเรียนที่เรียนกันคนละห้อง ต่างเพศ ต่างวัย หลายต่อหลายรุ่นถามตรงกันโดยมิได้นัดหมาย เป็นเหตุให้ผู้เขียนเริ่มหาข้อมูลเกี่ยวกับ **“ราชพฤกษ์”** ต้นไม้และดอกไม้ประจำชาติไทยเก็บไว้เป็นข้อมูล และครั้งนี้ก็จะขอนำข้อมูลความรู้ขึ้นมาแบ่งปันให้ท่านผู้อ่านได้ทราบกันด้วยนะคะ

ราชพฤกษ์ (ชื่อภาษาอังกฤษ: Golden shower; ชื่อวิทยาศาสตร์: *Cassia fistula*) เป็นไม้ดอกในตระกูล Fabaceae ซึ่งเป็นพืชพื้นเมืองของเอเชียใต้ พบตั้งแต่ทางตอนใต้ของปากีสถาน ไปจนถึงอินเดีย พม่า

และศรีลังกา ดอกราชพฤกษ์เป็นดอกไม้สีเหลืองที่มีลักษณะเป็นพวงระย้า มีทั้งดอกตูมดอกบานเรียงอยู่ในช่อเดียวกัน ดอกมีกลิ่นฉุน ชื่อของราชพฤกษ์มีการเรียกแตกต่างกันออกไปในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งคนส่วนใหญ่จะเรียกราชพฤกษ์ว่า **คูณ** เนื่องจากเป็นชื่อสั้นๆ จำง่ายกว่า แต่มักจะเขียนผิดเป็น **คูณ** ทางภาคเหนือเรียกราชพฤกษ์ว่า **ลมแล้ง** ทางภาคใต้เรียกว่า **ราชพฤกษ์** **ลักเกลือ** หรือ **ลักเคย** ชาวกะเหรี่ยงและในกาญจนบุรีเรียกว่า **กูเพยะ**

เรื่องการกำหนดต้นไม้และดอกไม้ประจำชาตินั้น เว็บไซต์: <http://hilight.kapook.com/view/4182> ได้ให้ข้อมูลไว้ดังนี้

เมื่อวันที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๐๖ กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้จัดประชุมเรื่องการกำหนดต้นไม้และสัตว์ประจำชาติ ครั้งที่ ๒/๒๕๐๖ มีมติเป็นเอกฉันท์ให้กำหนดต้นราชพฤกษ์ หรือคูณเป็นต้นไม้ประจำชาติ ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๔๔ คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ ร่วมกับ กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกระทรวงศึกษาธิการ ได้ประชุมเรื่องการกำหนดเอกลักษณ์ประจำชาติไทยในเรื่องดอกไม้ประจำชาติ และได้ให้เหตุผลในการเลือกดอกราชพฤกษ์ (คูณ) (*Cassia Fistula* Linn.) เป็นดอกไม้ประจำชาติ ตามผลสรุปของการศึกษาและรวบรวมข้อมูลของกรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ว่า

๑. ราชพฤกษ์ เป็นต้นไม้พื้นเมืองที่รู้จักกันแพร่หลายสามารถขึ้นได้ทุกภาคของประเทศไทย

๒. ราชพฤกษ์ ใช้ประโยชน์ได้มาก เช่น ฝักเป็นสมุนไพรที่มีค่าในตำรับแพทย์แผนโบราณและแก่นแข็งใช้ทำเสาเรือนได้ดี

๓. ราชพฤกษ์ มีประวัติเกี่ยวข้องกับประเพณีของชาวไทย เพราะเป็นไม้ที่มีชื่อเป็นมงคลนามและอาถรรพ์ แก่นไม้ราชพฤกษ์เคยใช้พิธีสำคัญ มาก่อน เช่น พิธีลงเสาหลักเมือง ใช้เป็นเสาเอกในการก่อสร้างพระตำหนัก ทำคทาจอมพล และยอดธงชัยเฉลิมพลของกองทหาร นอกจากนี้อินทรีของข้าราชการพลเรือนก็มีเครื่องหมายจำลองจากช่อราชพฤกษ์อีกด้วย

๔. ราชพฤกษ์ มีอายุยืนนานและทนทาน

๕. ราชพฤกษ์ มีทรวดทรงและพุ่มงาม มีดอกเหลืองอร่ามเต็มต้น เป็นสัญลักษณ์แห่งพุทธศาสนา

ราชพฤกษ์มีสรรพคุณทางยามากมาย ขอแจ้งตามส่วนต่างๆ ของพืชดังต่อไปนี้

☞ ฝัก รสหวานอมเปรี้ยวเล็กน้อย มีกลิ่นเหม็นฉุน เย็นจัด ไม่มีพิษ ฝักอ่อนมีสรรพคุณขับเสมหะได้ดี ส่วนฝักแก่สามารถใช้เป็นยาระบายได้ โดยนำฝักมาต้มกับน้ำและเติมเกลือเล็กน้อย ต้มก่อนนอน หรือก่อนรับประทานอาหาร นอกจากนั้น ฝักแก่ยังมีสารที่ออกฤทธิ์ต่อระบบประสาทของแมลง เมื่อนำฝักมาบดผสมน้ำ แช่ทิ้งไว้ประมาณ ๒-๓ วัน สารละลายที่กรองได้สามารถนำมาฉีดพ่นกำจัดแมลงและหนอนในแปลงผักได้

ฝักแก่ใช้เป็นเชื้อเพลิงในการหุงต้มด้วยเตา เพราะมีขนาดที่พอเหมาะ ไม่ต้องผ่า เลื่อย หรือตัด เนื้อของฝักแก่ใช้แทนกากน้ำตาล

ในการทำหัวเชื้อจุลินทรีย์และจุลินทรีย์ขยาย

- เนื้อในผัก รสหวานเอียน ใช้เป็นยาถ่ายพยาธิ ยาระบาย แก้ไข้มาลาเรีย แก้ปวดข้อ
- เมล็ด เป็นยาระบายและทำให้หาเอียน
- ดอก รสขมเปรี้ยว เป็นยาถ่าย แก้โรคเกี่ยวกับกระเพาะอาหารและแผลเรื้อรัง
- ใบ สามารถนำมาใช้ในการฆ่าเชื้อโรคได้และใบอ่อนสามารถแก้โรคกลากได้

คนไทยในสมัยโบราณเชื่อกันว่าต้นราชพฤกษ์เป็นไม้มงคลนาม แสดงถึงความเป็นใหญ่และมีอำนาจวาสนา มีโชคลีขัยและเป็นต้นไม้มงคลนิยม ใช้ประกอบพิธีสำคัญต่างๆ เช่น พิธีเสกไม้หลักเมือง เป็นส่วนประกอบในการทำคชาจอมพล ยอดธงชัยเฉลิมพลของกองทหาร ฯลฯ คนโบราณเชื่อว่า ควรปลูกต้นราชพฤกษ์ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของที่อยู่อาศัย เพื่อให้ผู้ที่อยู่อาศัยในบ้านเรือนมีความเจริญรุ่งเรืองเป็นทวีคูณ ซึ่งความเป็นจริง ทิศดังกล่าวจะได้รับแดดจัดตลอดช่วงบ่าย จึงควรปลูกต้นไม้ใหญ่เพื่อลดความร้อนให้

ตัวบ้าน ทำให้ประหยัดพลังงานมากขึ้น นอกจากนี้ คนไทยสมัยก่อนยังมีความเชื่อกันว่าบ้านใดปลูกต้นราชพฤกษ์ไว้ประจำบ้าน จะช่วยให้มีเกียรติมีศักดิ์ศรี ด้วยคนส่วนใหญ่ยอมรับว่าต้นราชพฤกษ์เป็นต้นไม้ที่มีคุณค่าสูงและยังเป็นสัญลักษณ์ประจำชาติไทยอีกด้วย

ในปี พ.ศ. ๒๕๓๐ มีการส่งเสริมให้ปลูกต้นราชพฤกษ์เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสทรงเจริญพระชนมพรรษาครบ ๕ รอบ เพราะนอกจากราชพฤกษ์จะเป็นต้นไม้ประจำชาติไทยแล้ว สีเหลืองอร่ามของดอกราชพฤกษ์ยังเป็นสีของวันจันทร์ซึ่งเป็นวันพระราชสมภพของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอีกด้วย โดยในครั้งนั้นได้มีการส่งเสริมให้ปลูกต้นราชพฤกษ์ทั่วประเทศจำนวน ๙๙,๙๙๙ ต้น เราจึงพบเห็นต้นราชพฤกษ์อยู่มากมายทั่วประเทศไทยในทุกวันนี้

สุดท้ายนี้ขอเสนอตัวอย่างการใช้ดอกราชพฤกษ์เป็นสัญลักษณ์ประจำชาติไทยในโอกาสการเฉลิมฉลองความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ๑๒๐ ปี ไทย-ญี่ปุ่น ในปี พ.ศ. ๒๕๕๐

ความหมาย

ตราสัญลักษณ์นี้ประกอบด้วยดอกราชพฤกษ์ ดอกไม้ประจำชาติของไทยอยู่ทางซ้าย และดอกซากุระ ดอกไม้ประจำชาติของญี่ปุ่นอยู่ทางขวา โดยดอกไม้ทั้งสองได้รับการเรียงร้อยเป็นเกลียวอันเปรียบเสมือนมือที่กระชับมั่น แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ในทุกระดับอันลึกซึ้ง แนบแน่น และยาวนานของสองประเทศ

คำขวัญ

ภาษาไทย “รอยยิ้มเชื่อมโยง 120 ปี ไทย-ญี่ปุ่น”

ภาษาญี่ปุ่น “微笑みが心をつなぐ愛のかけ橋 日タイ修好120周年”

ภาษาอังกฤษ “Hearty Smiles, 120th Anniversary of Japan-Thailand Diplomatic Relations”

จากนี้ไปเราคงตอบชาวต่างชาติได้อย่างภาคภูมิใจแล้วนะคะ ว่า “ราชพฤกษ์” เป็นต้นไม้และดอกไม้ประจำชาติไทยเพราะเหตุใด

ขอบคุณแหล่งที่มาของข้อมูล

<http://board.postjung.com/600736.html>

<http://highlight.kapook.com/view/4182>

<http://th.wikipedia.org/wiki/ราชพฤกษ์>

<http://www.th.emb-japan.go.jp/th/relation/logo.htm>

